

JEZIK EMOTIKONA I STIKERA U ONLAJN KOMUNIKACIJI

Darka Herbez¹

Sažetak

U ovom radu ukazujemo na upotrebu emotikona i stikera u onlajn komunikaciji. Neverbalna komunikacija putem interneta najbolje nam pokazuje kako mladi ljudi mijenjaju jezik. Rad ukazuje na upotrebu paralingvističkih elemenata u onlajn komunikaciji čiji je rezultat neka vrsta novog jezika.

Ključne riječi: *Internet, jezik, emotikoni, stikeri, onlajn komunikacija*

Abstract

The aim of this study was use of emoticons and stickers in online communication. Nonverbal communication on the Internet best demonstrates how young people change their language. The paper shows use of paralinguistic elements in online communication, whose result is some kind of new language.

Keywords: *Internet, language, emoticons, stickers, online communication*

Uvod

Neosporna je činjenica da je danas internet najčešće sredstvo komunikacije. Nesumnjivo je da pojava interneta ima svoje prednosti i nedostatke. Internet uveliko olakšava život savremenog čovjeka (dostup informacijama, brza i olakšana komunikacija), ali nosi i određene opasnosti (socijalna izolacija, pojava zavisnosti, zloupotreba podataka). Uprkos tim nedostacima, većina ljudi danas ima kreirane naloge na Fejsbuku, Tviteru, Instagramu itd. U onlajn konverzaciji među mladim ljudima svakodnevno se susrećemo sa drugačijim načinom pisanja da se gotovo može govoriti o zasebnom jeziku. U jednom ranijem radu osvrnuli smo se na jezičku kulturu korisnika interneta, te ukazali kako se mijenja njihov jezički identitet. Prilikom obrade te teme naveli smo određene osobenosti prilikom pisanja na internetu, što se najčešće zapaža kod pripadnika mlađe populacije. Te osobenosti su sljedeće:

1. izostanak znakova interpunkcije,
2. pisanje početka rečenice malim slovom,
3. pisanje latiničnih slova bez dijakritičkih znakova,
4. naizmjenično pisanje malih i velikih slova u rečenici,
5. uticaj engleskog jezika na pisanje,

¹ Mr Darka Herbez, Plovdivski univerzitet „Pajsije Hilandarski“, darka.herbez@yahoo.com

6. skraćivanje riječi,
7. pisanje brojeva umjesto slova,
8. jezik emotikona.²

Nesumnjivo je da se na neki način stvara jedan novi jezik za koji Dejvid Kristal koristi termin „netspik“.³ „Tokom posljednjeg stoleća moderna tehnološka sredstva su dovela do pojave tzv. sekundarne usmenosti – obnovljenog i pojačanog oralnog komuniciranja u okviru pismenih zajednica. Telefon, telegraf, radio, televizija, a danas naročito elektronski posredovana komunikacija putem Interneta, umanjili su potrebu za nekima od tradicionalnih oblika pisanja. Ovaj proces, motivisan praktičnim obzirima kao što su ekonomičnost, brzina, i široka dostupnost novih načina opštenja, bio je stepenast, premda ne i nužno jednosmeran.“⁴

Postoje mnoge razlike između konverzacije uživo i govora interneta. Dejvid Kristal ističe da su u onlajn komunikaciji poruke potpune i jednosmjerne, primalac ne može reagovati dok je poruka u procesu kucanja, ne mogu se izraziti vizuelne reakcije, kao što je slučaj u razgovoru uživo, ponekad se dugo čeka na odgovor itd.⁵ Ranko Bugarski ističe da je „jezik Interneta – elektronski, globalan i interaktivan – analitičarima se prikazuje kao medijum naročitog formalnog profila i specifičnih funkcionalnih karakteristika. To nije prosto nova forma pisanja ili govora, niti nekakav njihov proizvoljan hibrid, nego nešto treće, s njima paralelno.“⁶ Jedna od odlika ovog govora jeste i neverbalna komunikacija. Neverbalnu komunikaciju čine paralingvistički i ekstralingvistički znakovi. U paralingvističke znakove spadaju šumovi koji se javljaju prilikom izgovaranja glasova, dok se ekstralingvistički znakovi dijele na kinezičke i proksemičke znakove. U kinezičke znake spadaju facijalna ekspresija, pokret lica, pokret tijela, a proksemičke znakove čine fizička blizina i teritorijalno ponašanje. Već smo naveli da je jedna od prednosti interneta svakako olakšan i brz način komunikacije. Upravo taj proces brže komunikacije često podrazumijeva upotrebu neverbalnih elemenata u onlajn komunikaciji. Upravo zato smo odlučili da u ovom radu pažnju posvetimo neverbalnoj komunikaciji, tj. upotrebi emotikona i stikera u onlajn komunikaciji.

Svakodnevno smo svjedoci upotrebe emotikona i stikera u onlajn komunikaciji. Danas je gotovo nezamislivo dobiti poruku koja nije proračena nekim od ovih simbola. Upotreba emotikona i stikera zamjenjuje navedene paralingvističke znakove, te ponekad omogućuje bolje razumijevanje poruke. Međutim, nerijetko se susrećemo sa porukama koje se sastoje samo od emotikona i stikera, tj. sadrže vrlo malo ili uopšte ne sadrže riječi. Postavlja se pitanje da li ovakav način pisanja siromaši jezik i utiče na jezičku kulturu internet korisnika? Da li je internet poguban za sam jezik ili bi ove promjene trebalo prihvatiti kao normalnu pojavu? Analizirajući ogromnu popularnost emotikona i stikera, ne možemo se oduprijeti utisku da govorimo o jednom novom jeziku koji je postao gotovo nezaobilazan u onlajn komunikaciji.

2 Herbez, D., O jeziku interneta, Zbornik radova *Medijska i finansijska pismenost*, Banjaluka, besjeda, 2017, str. 95-102.

3 Crystal, D., *Language and Internet*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, str. 17.

4 Bugarski, R., *Jezik i kultura*, Biblioteka XX vek, Beograd, str.23.

5 Isto, str. 29 - 32.

6 Bugarski, R., *Jezik i kultura*, Biblioteka XX vek, Beograd, str. 24.

Jezik emotikona i stikera

Jezik emotikona

Kako bismo pristupili samoj temi, potrebno je dati nekoliko uvodnih napomena o samim terminima *emotikon* i *stiker*. Emotikon predstavlja kombinaciju znakova sa tastature koji izražavaju neku emociju ili stav. Postoji nekoliko teorija o tome kako je nastao prvi emotikon. Po jednoj teoriji osmislio ih je profesor Skot Falman 1982. godine, druga ističe da je emotikon pronađen u poeziji Roberta Herika još 1648. godine, dok se u trećoj teoriji tvrdi da je prvi emotikon izmislio Harvi Bal 1963. godine. Bal je prvog smješka napravio za potrebe svoje firme kako bi podigao moral radnicima. Zanimljivo je spomenuti da se u literaturi susreće i naziv *emoji* koji je nastao u Japanu, a označava sliku i simbol. Sama riječ *emotikon* potiče od engleske riječi gdje *emotion* označava emociju, a *icon* sliku. Biljana Radić Bojanić ističe da postoji razlika između emotikona i emodžija. „Emodži za razliku od emotograma pruža mnogo više mogućnosti za upotrebu sličica u komunikaciji, pošto postoje emodžiji koje liče na ljudsko lice, pa kao i emotogrami predstavljaju emociju ili izraz lica, i emodžiji koji predstavljaju stvarne predmete.“⁷

Neosporno je da emotikoni dopunjavaju značenje određene poruke pružajući primaocu potpuniju sliku o onome što je pošiljalac htio da kaže. Ponekad se ista rečenica može protumačiti sasvim drugačije ukoliko nije dopunjena određenim emotikonom. Sami emotikoni imaju različita značenja, pa mogu imati negativnu i pozitivnu konotaciju. Osim toga, ponekad se isti emotikon različito dešifruje što nerijetko može dovesti do nedoumice i različitog razumijevanja primaoca poruke. Dejvid Kristal ističe da različiti vidovi emotikona mogu označavati različite emocije: sreću, šali, simpatiju, zadovoljstvo itd. On navodi da emotikoni mogu da se shvate kao prevencija da se poruka ne razumije pogrešno.⁸ Interesantno je spomenuti da različiti narodi emotikone pišu na različit način, pa tako možemo vidjeti emotikone napisane sa lijeve ili desne strane, vodoravno, uspravno itd. Zato je važno da se ima u vidu kako ljudi sa kojima se dopisujemo pišu emotikone. S obzirom na to da isti emotikon ima različito značenje u različitim kulturama, treba biti oprezan prilikom njihovog pisanja. Primijećeno je da primaoci poruke različito reaguju i ako je emotikon postavljen obrnuto, te ga ne shvate na isti način kao što bi ga shvatili ako je bio napisan drugačije. S druge strane, potrebno je voditi računa kome šaljemo emotikone i u kolikoj mjeri, jer ponekad možemo ostaviti pogrešan utisak na primaoca. Pretjerano pisanje emotikona ponekad se može protumačiti kao emocionalna nestabilnost i nekontrola nad emocijama. Uprkos činjenici da treba biti pažljiv prilikom korištenja emotikona, ne možemo osporiti činjenicu da emotikoni uglavnom dopunjuju samu poruku i omogućuju njeno bolje razumijevanje, tj. „emotikoni definišu situaciju“.⁹ U početku su se emotikoni pravili kombinacijom interpunkcijskih znakova, a kasnije su se tehnički usavršili.

Kao što smo već spomenuli, ponekad je upotreba emotikona od izuzetne važnosti jer se bez njega mijenja smisao čitave rečenice. Biljana Radić Bojanić ističe tri funkcije emotikona:

1. Emotikoni kao sredstvo prenošenja izraza lica,

⁷ Radić Bojanić, B., *Bogatstvo minimalizma na internetu – tri funkcije emotograma u onlajn komunikaciji*, Kultura, br. 155, 2017, str. 227.

⁸ Crystal, D., *Language and Internet*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, str. 39.

⁹ Isto, str. 39.

2. Emotikoni kao sredstva izražavanja emocija,
3. Emotikoni kao pragmatička sredstva.¹⁰

U sljedećim primjerima navešćemo najčešće emotikone na koje smo naišli u našem korpusu, te pokušati objasniti njihova značenja i emotivnu poruku koju nose.

Ti stvarno nisi normalan.

Ti stvarno nisi normalan. 😊

Vidimo da se prva rečenica može shvatiti pogrešno, pa čak i uvrijediti primaoca poruke. Za razliku od prve, druga rečenica, koja je praćena emotikonom, može se shvatiti u pozitivnom kontekstu.

U sljedećem primjeru vidimo emotikon koji izražava tugu.

Juče si me bezdušno ostavio samu.

Juče si me bezdušno ostavio samu. ☹

I ovdje bi se poruka mogla drugačije protumačiti ukoliko nije bilo emotikona. Naime, u prvom slučaju poruka bi mogla djelovati grubo, dok se u drugom slučaju ublažilo njeno dejstvo, čak djeluje i simpatično.

Što se tiče emotikona koji namiguje, došli smo do zaključka da se najčešće koristi u slučaju ironije, sarkazma ili neke vrste odbrane.

Snaći ću se, ne brini.

Snaći ću se, ne brini. 😊

Ne znam šta bih bez tebe.

Ne znam šta bih bez tebe. 😊

I u ovom primjeru rečenica bez emotikona mogla bi se protumačiti na sasvim drugačiji način, dok je u drugom slučaju očigledno da se radi o ironiji.

Biljana Radić Bojanić ističe važnost vizuelnog efekta u komunikaciji, te navodi da postoje emotikoni kao markeri pozitivnog stava, emotikoni šala ili ironije i emotikoni kao ograde koje ublažavaju ili pojačavaju efekat u govornom činu.¹¹

U ovom istraživanju došli smo do zaključka da se najčešće koriste emotikoni poput nasmejenog lica, tužnog lica, poljupca, isplaženog jezika, lica koje namiguje i srca. U malo manjem broju primjera susreli smo se sa emotikonima koje predstavljaju životinje. Najčešće smo nailazili na emotikon koji predstavlja mačku, gdje se taj emotikon koristi da izrazi oduševljenje nečijim dobrim izgledom, tj. piše se umjesto komplimenta. Drugi emotikon koji prenosi istu poruku jeste vatra. I ovaj emotikon se često susreće na društvenim mrežama, gdje se koristi umjesto komplimenta. Ponekad se takvi emotikoni nalaze na kraju rečenice kako bi povećali intenzitet emocije, a ponekad stoje sasvim samostalno.

Mačko!

Mačko! 🐱

Dominacija

Dominacija 🔥

Primijetili smo da ponekad emotikoni stoje na kraju rečenice umjesto znakova interpunkcije, što se vidi i u posljednjem primjeru.

¹⁰ Radić Bojanić, B., *Bogatstvo minimalizma na internetu – tri funkcije emotograma u onlajn komunikaciji*, Kultura, br. 155, 2017, str.223 – 238.

¹¹ Isto, str. 233.

Još jedna interesantna činjenica jeste mogućnost da se na poruku, stiker ili GIF reaguje određenim emotikonom. Tako često možemo vidjeti izostanak odgovora putem rečenica, gdje se umjesto njih pojavljuje samo reakcija u vidu emotikona. S jedne strane, to možda na kraći i brži način prenosi emociju i poruku, no s druge strane, ostajemo s utiskom da učesnici u samoj konverzaciji imaju oskudan rječnik ili su suviše lijeni za pisanje.

Jezik stikera

Pojava koja je takođe vrijedna naše pažnje jeste upotreba stikera u onlajn komunikaciji. Osim izraza lica, stikeri su specifični zato što pokazuju i jezik tijela. Neosporno je da upotreba stikera ima slično dejstvo kao i emotikoni, tj. dodatno objašnjavaju samu poruku, dopunjavaju njeno značenje i pojačavaju intenzitet emocije koju pošiljalac emituje. Međutim, ovdje je situacija još neobičnija jer je primijećeno da se ponekad čitava konverzacija odvija preko stikera, tj. bez upotrebe samih riječi. S jedne strane, ne možemo isključiti pragmatično dejstvo prilikom ove vrste pisanja, kao i brzinu samog dopisivanja. Međutim, nameće se misao da se tako siromaši rječnik onih koji učestvuju u ovakvoj prepisci. Možda je ovaj jezik jezik budućnosti, pa kasnije neće biti toliko važno kojim jezikom govore učesnici u konverzaciji.

U nastavku rada daćemo nekoliko primjera kako bismo pokazali na koji to način stikeri zamjenjuju jezik. Naime, često možemo da vidimo da se u prepisci umjesto pozdrava i pitanja koriste samo stikeri, a odgovori na njih se daju na isti način. Neosporno je da upotrebom stikera sama prepiska postaje veselija, ali to ne znači da bi stikeri trebalo da zamijene sve riječi.

Posebno bismo izdvojili stikere na Vajberu, gdje su sami stikeri često praćeni rečenicama. Stikeri kojim raspolaže ova aplikacija čak su dostupni na više jezika. Upravo takva mogućnost još više dovodi do izostanka prave konverzacije. U većini slučajeva koriste se samo stikeri sa već napisanim rečenicama. Istina da ta mogućnost dopisivanju daje notu igrivosti i opuštenosti, ali nismo sigurni u kakvoj mjeri će se to odraziti na sam jezik onih koji učestvuju u dopisivanju.

Vrijedno je spomenuti i sve veću popularnost animacije koja se naziva GIF. GIF je kratka animacija kojom se prenosi poruka. Izmislio ga je Bil Vilhajt koji je želio da napravi grafički format za razmjenu slika koji bi funkcionisao na svim platformama. U onlajn komunikaciji primijetili smo da se GIF gotovo redovno koristi umjesto pitanja, pozdrava itd. Naše istraživanje pokazalo je da su ove kratke animacije gotovo u potpunosti zamijenile komuniciranje putem riječi.

ZAKLJUČAK

U ovom radu pokušali smo ukazati na neverbalne elemente u onlajn komunikaciji na primjeru emotikona i stikera. Društvene mreže su preplavljene emotikonama, koji su sve zastupljeniji u onlajn komunikaciji. Na primjerima koje smo pronašli prilikom istraživanja pokazali smo da je upotreba emotikona i stikera danas gotovo nezaobilazna kod korisnika interneta, gdje su najčešće zapaženi emotikoni poput nasmiješenog lica, tužnog lica, poljupca, isplaženog jezika, lica koje namiguje i srca. U nešto manjoj mjeri bili su zastupljeni emotikoni koji označavaju životinje. Analiza je pokazala jednako često upotrebu i stikera. Iako nismo mogli osporiti činjenicu da upotreba ovih simbola olakšava pisanje, sažeto pre-

nosi emociju i dodatno objašnjava smisao poruke, zapitali smo se da li ova pojava na neki način prijeti jeziku. Da li su emotikoni i stikeri popunili praznine u digitalnoj komunikaciji ili smo krenuli putem koji će ugroziti jezik? Dejvid Kristal ističe da je netSPIK možda jezik budućnosti i da ćemo sve više komunicirati posredstvom interneta nego uživo.¹²

Mišljenja su i dalje podijeljena, jer neki smatraju da je u pitanju kreativni način izražavanja, koji je sasvim logičan u digitalnoj komunikaciji. Postoje tvrdnje da se bez upotrebe emotikona ne bi mogle izraziti emocije u onlajn komunikaciji, kao što su ironija, sarkazam itd. Smatra se da se zahvaljujući emotikonama i stikerima izbjegavaju potencijalni nesporazumi i nerazumijevanje poruka, kao i da oni daju dozu igrivosti i veselosti samoj konverzaciji. Međutim, analizirajući učestalost upotrebe emotikona i stikera u svakodnevnom dopisivanju, pojavljuje se zabrinutost za sam jezik i njegovo mijenjanje kod učesnika u onlajn komunikaciji danas. Ovim radom pokušali smo ukazati na te promjene i donekle povećati svijest korisnika o njegovanju samog jezika.

LITERATURA

1. Bugarski, R.: *Jezik i kultura*, Biblioteka XX vek, Beograd, 2005.
2. Crystal, D.: *Language and internet*, Cambridge University press, Cambridge, 2004.
3. Radić Bojanić, B., *Bogatstvo minimalizma na internetu – tri funkcije emotograma u onlajn komunikaciji*, *Kultura*, br. 155, 2017, str. 222 – 238.
4. Herbez, D., *O jeziku interneta*, *Zbornik radova Medisjka i finansijska pismenost*, Banjaluka, besjeda, 2017, str. 95 – 102.

¹² Crystal, D., *Language and Internet*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, str. 241.